

קטעים מתוך מסע לפולין במסגרת "עדים במדים" בו השתתף שמואל אגבר, בנו של אברהם אגבר, שבנו בכורו רותם נפל במסגרת שירות מילואים ב-צ.ה.ל.

יומן מסע "עדים במדים"

משלחת צה"ל לפולין מחזור ק"ט

31 במאי – 4 ביוני 2009

שמואל אגבר (אבא של רותם ז"ל)

מען לתקשורת: - egbar4@hotmail.com

052-4238684 08-8574004

אני מאמין:

אני מאמין כי ימי הערכות ב"יד ושם" והעבודה החינוכית בנושא השואה בכלל והמסע לפולין בפרט הם מהכלים המרכזיים בגיבוש הזהות הישראלית והיהודית לצריכים להיות נחלת כל העם היהודי. כשותף לאמונה, מחובת צבא ההגנה לישראל להמשיך ולקיים את המסעות לפולין לכלל קציני וחיילי צה"ל הראויים לפעילות חינוכית חשובה זו. באמצעות המחויבות הערכית שלנו כהורים שכולים ומשפחת השכול אין ספק שנחלנו הצלחה באמצעות המסע להתחבר ולחבר את חיילי צה"ל לנושא השכול, השואה והשלכותיה על המשפחות והאנושות כולה. כמו כן, לספק את הזיכרון והידע ההיסטורי הנדרש - על מנת לאפשר התמודדות על הזיכרון האישי והקולקטיבי של השכול עם השואה ובכך להנחיל לכולנו את מלוא המשמעויות ההיסטוריות, המוסריות והחינוכיות של שואת יהדות אירופה מצד אחד ונחזק את רגשות השייכות של חיילי צה"ל לאובדן המשפחות ולמדינת ישראל וכן זיקתם למורשת העם היהודי מצד שני.

31 במאי – יום ראשון

הנץ החמה: 4:21, חצות היום 12:34, שקיעה 20:47, חשיכה 21:34

... במהירות ובשקט מופתי התבצעה ההתארגנות, הקליטה והכרטוס לעלייה למטוס. אור הבוקר הפציע, כבר השעה 5 בבוקר. אנו מתייצבים בשער לעלייה למטוס הבואינג "חיל האוויר 1", אוטובוס תיירים של חברת הנסיעות "אגד" לוקח אותנו לבסיס חיל האוויר הנמצא בסמיכות לשדה התעופה "בן גוריון". קברניט המטוס הצבאי, ממתין ל"קהל הנוסעים" הלא שגרתי שלו. חיש מהר נבלעים בבתנו הענקית של המטוס כל חברי למסע. המטוס ממריא אל על.

... בסמיכות לשרידי חומות גטו וורשה קיבלנו הסברים מפי מדריכי המסע על מערך ומבנה הגטו ואופן התנהלות חיי היהודים בו, תחת תנאים צפופים וסניטאריים שלא הורגלו להם בעבר. על סדרי ואופן היציאה לעבודה ויכולת הקניה הדלה שלהם. רק יחידי סגולה יכלו להחזיק מעמד בתנאים אלו. רבים מתושבי הגטו ובמיוחד ילדים, נשים וטף נספו במקודם או במאוחר. הגטו נהרס לקראת פברואר 1943.

1 ביוני – יום שני

הנץ החמה: 4:20, חצות היום 12:34, שקיעה 20:48, חשיכה 21:35

... היער העבות בלופוחובה כשבמרכזו הקרחת בו ממוקמים בורות ההריגה, ולצילילי החצוצרה "אלי אלי שלא יגמר לעולם...", שימשה לחברי המשלחת כר נרחב לקיים בו את המעמד השני המשלחתי והדלקת נרות זיכרון לזכר הנרצחים על אדמת פולין.

... אחד ממפקדי מחנה טרבלינקה פנה ליורדים מהרכבת ולצורך הטעיית הקורבנות אמר להם 'שהם הגיעו למחנה מעבר וממנו יישלחו למחנות עבודה, ולשם-כך, לפני יציאתם להמשך הדרך, עליהם לעבור רחצה במקלחת ובגדיהם יעברו חיטוי. כסף ודברי ערך עליהם להפקיד, ואלה יוחזרו להם אחרי הרחצה'. בתום הודעתו הוכנסו היהודים

למגרש המשלוחים. בשער הכניסה למגרש הופנו הגברים לצד ימין והנשים לצד שמאל. פעולה זו נעשתה במהירות אגב ריצה, ואגב מכות וצעקות השומרים.

הנשים והילדים הוכנסו לצריף בצד שמאל של המגרש, שם היה עליהם להתפשט, ובהיותם עירומים הורצו דרך ה-'**צינור Schlauch**' לתאי הגזים. בסתיו 1942 החלו לגזוז את שיער הנשים, והדבר נעשה מאחורי מחיצה מיוחדת שהוצבה בצריף שבו הוסרו הבגדים. לאחר שנדחסו הקורבנות לתאי הגזים, המוסווים כמקלחות, הופעל המנוע שהזרים חד-תחמוצת הפחמן, ובתוך פחות מחצי שעה נחנקו כולם. גוויות הנרצחים הוצאו מתוך התאים, הוטלו לבורות וכוסו. בגמר השמדת הנשים והילדים נלקחו הגברים, שעד אז הוחזקו עירומים במגרש המשלוחים, דרך ה'צינור' אל תאי הגזים. תחילה ארך היסול הקורבנות שבתוך 20 הקרונות שלוש-ארבע שעות. אחר-כך קוצר התהליך לשעה-שעתיים.

2 ביוני – יום שלישי

הנץ החמה: 4:19, חצות היום 12:34, שקיעה 20:42, חשיכה 21:25

מילים שכתב: שמואל אגבר

רותם, מה שלא הספקתי לומר

כל מה שלא הספקתי לומר,
עובר מול עיניי ונשבר.
אם יש איזו שהיא מחילה,
או כל משאלה ותפילה,
אז קח אותה ממני בשבילך.

קר, חורף מזכיר לי אותך,
רוצה מסתור מגשם מסופה?
קח כל מה שאתן לך,
זה אני אבא ואין בי מבוכה.

עד שהבוקר יבוא,
לא אשן את כל הלילה בזכותך.
עד הבוקר שבו,
לא אתן לך ללכת מתוכו.

לך, קח את הדרך איתך,
וצידה שהכנתי בשבילך.
אם זה כוח השביל שלך,
קח אותי אל המקום שלך.

עד שהבוקר יבוא,
לא אשן את כל הלילה בזכותך.
עד הבוקר שבו,
לא אתן לך ללכת מתוכו.

יום שלישי למסע "עדים במדים" התארגנות בוקר של הקבוצה, העמסת מזוודות ותכולה קבוצתית. עליה לאוטובוסים ונסיעה לכיוון **מיידאנק**.

המחנה חולק לחמישה אזורים בעלי ייעוד שונה, ובכללם אזור לנשים ולבני-ערוכה. נבנו בהם 22 צריפים לאסירים, בהם שניים למטרות מינהלה וכלכלה. היו במחנה עמודי-תלייה מעץ, תאי גזים בשטח שבין האזורים

וקרמטוריום קטן. ליד המחנה הוקמו בתי-מלאכה, מחסנים, מחסני פחם, מכבסות ועוד. בסך-הכול נבנו 227 צריפים, שבעה תאי גזים ובספטמבר 1943 – קרמטוריום גדול ובו חמישה תנורים. החלק המיועד לצוות אנשי הס"ס כלל קסרקטינים, קזינו וצריפי המפקדה. עד לשחרור המחנה הצליחו להשלים חמישית מתוכנית הבנייה, שכללה מגורים ל-250,000 אסירים, בניית מפעלים, תאי גזים חדשים וכן קרמטוריום בעל הספק רב יותר.

דרך המחנה עברו קרוב ל-500,000 נפש מ-28 ארצות, בני 54 לאומים. מתוכם נספו, לפי אומדנים עדכניים, כ-360,000 נפש, רבים מהם מתו מהתנאים – רעב, תשישות, מחלות ומכות – האחרים נספו במבצעי השמדת המונים (תאי גזים, הוצאות להורג). חלק מסוים מהאסירים נשלח מיד עם בואו למחנה לתאי הגזים. במובן זה פעל המחנה כמרכז השמדה מיידית.

3 ביוני – יום רביעי

הנץ החמה: 4:34, חצות היום 12:39, שקיעה 20:43, חשיכה 21:26

אני הולך אבל

שמואל אגבר

אני הולך אבל,
בני לא חזר הביתה.
עננים שחורים בשמים,
גשם יורד על האדמה.

אני הולך לאי שם,
בני לא שב.
רוחות סוערות נושבות,
עוקרות כל עץ ושיח.

אני הולך לשום מקום,
בני לא שם.
שמים כחולים וצחורים,
שמש זורחת ומחייכת.

נבטים נוצצים,
צפרים מצייצים,
גידולים עפים ברוח,
בני לעולם לא יהיה כאן.

... יום רביעי למסע "עדים במדים", התארגנות בוקר של הקבוצה, העמסת מזוודות ותכולה קבוצתית. שמיעת עדות עד המשלחת. עזיבת המלון. עליה לאוטובוסים ונסיעה לכיוון **רקוביצקי**.
בית העלמין **רקוביצקי** – **קרקוב**, בו נטמנו חללי ארץ ישראל אשר התגייסו לצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה ונפלו בידי הצורר הגרמני.

... **תדיאוש פנקביץ'** בעל בית המרקחת שחלונותיו פנו לכיכר וממנו צפה וראה את ההתרחשויות בכיכר, מספר

4 ביוני – יום חמישי

הנץ החמה: 4:34, חצות היום 12:39, שקיעה 20:44, חשיכה 21:29

יום חמישי, האחרון, למסע "עדים במדים", התארגנות בוקר של הקבוצה, העמסת מזוודות ותכולה קבוצתית וסגירתם בחותמים של ביטחון שדה התעופה. עזיבת המלון. עליה לאוטובוסים ונסיעה לכיוון **אשוויץ ומחנה אשוויץ 2 בירקנאו**.

... אנו, משלחת צבא ההגנה לישראל ובתוכה דור העתיד של מפקדי צה"ל, באנו לכאן **לאשוויץ ומחנה אשוויץ 2 בירקנאו**, לזוועה של מחנה ההשמדה של אשוויץ, כדי להתייחד עם מליון ו-600 אלף הנטבחים, שמתוכם היו כמיליון וחצי יהודים. אשוויץ, מחנה הריכוז וההשמדה הגדול, מבין כ-2000 מחנות הריכוז והעבודה של הנאצים הארורים והמחנה הגדול ביותר, למטרת השמדת העם היהודי באמצעות גזים.

אנו כמשלחת צה"ל, נמצאים בטבורו של עולם הסבל וההשפלה האנושית. טבורו של הרוע של התמוטטות ערכי האדם וחורבן הסובלנות וההתחשבות בבן אנוש. כאן הוא טבורו של העולם המפלצתי, שהיה מסוגל לבצע ניסויים אכזריים בילדים חסרי מגן, ילדים חסרי משפחה והורים, כי כאן בלעה האדמה את אוצר חייהם ומשענתם.

למרות התנאים החמורים והקשים מנשוא, גילו האסירים התנגדות. צורתה של ההתנגדות הייתה בעזרה הדדית, חטיפת אקדח ע"י אישה יהודיה מידי איש ס"ס ופציעת שני אנשי ס"ס, בריחות, מרד אסירי הזונדר קומנדו שפוצצו מתקן שריפה והחבאת יומנים בקרקע. יומנים אלה התגלו לאחר המלחמה ותארו את הזוועות במחנה.

למרות המתרחש במחנות אשוויץ, אף אחת ממדינות העולם ומבעלות הברית, לא עשתה דבר כדי לעצור את רצח ההמונים. רק ב-27 בינואר 1945 נכנסו חיילי הצבא האדום ושחררו את המחנה. כניסה מאוחרת זו, הגיעה, רק לאחר, שאשוויץ נהפך לבית הקברות הגדול ביותר, בתולדות האנושות. זוועות אשוויץ הפכו לשם דבר ולמושג בינלאומי לתיאור המפלצתי ביותר בתולדות האנושות. מה שנותר ממחנה ההשמדה זה גדרות התיל, ההריסות והאנדרטות. אולם, קול הזעקה עדיין נשמע, הצרחות ממשיכות להלוך בעור התוף וההשפלה לא נשכחה. תמונות הילדים הנקרעים מידי הוריהם, הליטוף הרך ומגע השפתיים האחרון בנשיקה האחרונה, המבט האחרון ומטר הדמעות, קפיצות הלב וחוסר האונים על הרמפה, כול אלה לא ישכחו לעולם. אנו כאן, במדי צה"ל עם ניצולי המחנה, נציגי המשפחות השכולות, דור מפקדי העתיד של צה"ל ומדרכי "יד ושם", באנו להבטיח זאת.

באנו להבטיח, שמכאן, מתוך הרי האפר ונהרות הדמעות, נחלי הדם ומרבצי הכאב והסבל, מגלי הגדרות שניפצו חלומות, תאי הגזים, שלא חסו על תינוקות ונשים בהריון, מכאן נחזור למדינתנו הדמוקרטית והחופשית עם הזיכרון לעד.

באנו להבטיח, כי לא ניתן עוד לאחריים לקבוע את גורלנו. כמולם, הנטבחים והניצולים והשרידים נלחם על חירותנו. לא ניתן לפחד, לרעב ולקור להכות בנו שוב. עדת המשלחת, שרידה מאשוויץ, עומדת כאן היום, לאחר שנלחמה בחוכמה ובגבורה, עלתה לארץ והמשיכה בבניין הארץ ותקומת ישראל. עמנו נצבות גם המשפחות השכולות, שבניהם נפלו בהגנה על המולדת. מולדות זו, תמשיך להנציח את הקהילות, התרבות היהודית והקורבנות.

בגמר המסע על אדמת פולין, נחזור אל ארץ ישראל ומדינת ישראל, המולדת היחידה, שרק בה יתאפשר לנו להבטיח **"להיות עם חופשי בארצנו, ארץ ציון ירושלים"**.